

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

PROPOSAL

پروپوزال

مركز آموزش
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

مركز آموزش
روش تحقیق و مقاله نویسی علوم انسانی

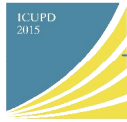
کارگاه آنلاین
روش تحقیق و مقاله نویسی علوم انسانی

ISI
Scopus

مركز آموزش
آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترکیه های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترکیه های جستجو

نظریه انتقادی، کنش ارتباطی و سیاستگذاری شهری

زهرا ادهم^۱

دانشجوی دکتری شهرسازی، دانشگاه تهران، پردیس هنرهای زیبا، دانشکده شهرسازی

محسن اسماعیلی^۲

دانشجوی دکتری شهرسازی، دانشگاه تهران، پردیس هنرهای زیبا، دانشکده شهرسازی

آیلین شیدایی

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران، پردیس هنرهای زیبا، دانشکده شهرسازی

چکیده

نارضايتی نسبت به نظریه‌های اثباتی و علمی در دهه‌های واپسین قرن بیستم و ناکارآمدی رویکردهای صرفاً علمی و ابزاری در شهرسازی، نظریه‌پردازان را متوجه لزوم ارتباط نظریه و عمل شهرسازی با دیگر رشته‌ها بخصوص حوزه علوم انسانی نمود. اوج تردیدها نسبت به نظریه‌های اثباتی برنامه‌ریزی، با تولد مکتب انتقادی «فرانکفورت» و به خصوص اندیشه‌های انتقادی هابرماس در باب «کنش ارتباطی» مصادف شد. هابرماس با انتقاد از «عقلانیت فنی و ابزاری» به عنوان ابزار «سلطه» در جامعه مدرن از بدیل این عقلانیت یعنی «عقلانیت ارتباطی» سخن به میان آورد؛ از نظر هابرماس این‌گونه از عقلانیت مبنای جدیدی را برای خلق دانش انسانی و رهایی او از سلطه نظام‌های ابزاری و بروکراتیک فراهم می‌آورد. نظریه پردازان متعددی چون فورستر، هبلی، اینز، هوک، سیگر بیش از دیگران متوجه این رویکرد شدند و کانون اصلی نظریه‌پردازی خود را بر پایه رویکرد انتقادی «عقلانیت ارتباطی» استوار نمودند؛ براساس نظریه «برنامه‌ریزی ارتباطی/ همکارانه»، «کنش ارتباطی»، «مذاکره» و «توافق» در کنار عقلانیت‌های تخصصی و حرفه‌ای، مهمترین منابع اطلاعاتی برنامه‌ریزان برای برنامه‌ریزی به حساب می‌آیند.

در این مقاله در گام نخست، اندیشه‌های مکتب انتقادی فرانکفورت مورد بررسی قرار گرفته و سپس اندیشه «عقلانیت ارتباطی» هابرماس و حوزه‌های نقادی آن مورد تحلیل واقع شده است؛ سپس زمینه‌های ورود این دیدگاه به نظریه برنامه‌ریزی تحت عنوان «برنامه‌ریزی ارتباطی/ همکارانه» مورد بررسی واقع شده و در نهایت طبقه‌بندی دیدگاه‌های مختلف «ارتباطی» در شهرسازی و اصول و معیارهای عملی آن مورد کاوش واقع شده است. یافته‌های نظری این مقاله نشان می‌دهد که «برنامه‌ریزی ارتباطی» از ظرفیت مناسبی برای تمهید وحدت از دست رفته میان «عقل فنی»، «عقل ارتباطی» و «عقل عملی» برخوردار بوده و از توانمندی بالایی برای خلق نظام‌های یکپارچه سیاستگذاری در شهرسازی - حتی در جوامع توسعه نیافته - برخوردار است.

واژگان کلیدی: نظریه انتقادی^۳، مکتب فرانکفورت^۴، کنش ارتباطی^۵، برنامه‌ریزی ارتباطی^۶، برنامه‌ریزی همکارانه^۱.

۱. zahraadham@gmail.com

۲. Moesmaeili@ut.ac.ir

۳. Critical Theory

۴. Frankfurt School

۵. Communicative action

۶. Communicative Planning

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

PROPOSAL
پروپوزال

پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

دکتره تهرانی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

روش تحقیق و مقاله نویسی علوم انسانی

دکتره تهرانی

کارگاه آنلاین
روش تحقیق و مقاله نویسی علوم انسانی

ISI
Scopus

آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

دکتره تهرانی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو